

VEJE I SOCIALITET – EN INTRODUKTION

Af Jonas Højgaard Frydenlund¹ & Anne Maj Nielsen²

I filosofi, psykologi, sociologi og særlig socialpsykologi er der lang tradition for at udforske forholdet mellem det sociale og det personlige. Dette temanummer bidrager til feltet med nye empiriske studier af det tvetydige begreb socialitet, der både omfatter det enkelte menneskes deltagelse, tilblivelse og måder at blive social på, og deltagelsesmuligheder, tilblivelser og virkninger af socialiteten i fællesskaber.

Nøgleord: Socialitet, fællesskab, deltagelse.

Keywords: Sociality, community, participation.

Til trods for udtrykket om, at det er vigtigt at ”gå sine egne veje”, så kan der ikke være tvivl om, at vi mennesker ikke lever vores liv alene. Vores veje i livet indebærer ofte, at vi går dem sammen med andre, og for mange er det en af de fineste oplevelser at gå hånd i hånd med en anden. Der er mange måder at leve sammen med andre på, hvor vi går sammen med alt, fra familie, venner og kollegaer til sociale medier, interessefællesskaber og anonym deltagelse i butikken som kunder. Når vi på denne måde går vores liv sammen med andre, så fletter vores liv sig også sammen med hinanden (se også Ingold, 2015), og på denne måde kan vi skabe det, vi her har tematiseret under navnet: socialitet. Med dette begreb har vi ønsket, at nummeret her får udforsket den menneskelige socialitet på særligt to måder: nemlig det individuelle menneskes socialitet og måde at være social på, men også socialitetens måde at inkludere og ekskludere mennesker på. Socialitet er dermed et tvetydigt begreb, der både kan henvise til det af mennesket, der tilhører, tilknyttes eller skyldes fællesskabet, såvel som det kan henvise til dette fællesskab i sig selv. Vi minder derfor om Aristoteles’ gamle begreb for ”konstitution”, der beskriver et indbyrdes skabelsesforhold mellem en livsform (socialiteten) og dets medlemmer (menneskets socialitet) (se også Packer, 2011). Socialitet er på denne måde både større og mindre end individet selv.

1 Jonas Højgaard Frydenlund er ph.d og universitetslektor på Universitet i Agder (Grimstad, Norge), Institutt for psyko-sosial helse. Email: jonas.h.frydenlund@uia.no.

2 Anne Maj Nielsen er ph.d. og lektor på Aarhus Universitet, DPU, Pædagogisk Psykologi. E-mail: amn@edu.au.dk.

Større, fordi socialitet ofte kan være mere end blot samlingen af individer – familien er mere end blot dens medlemmer. Mindre, fordi vi i de fleste tilfælde kun lever en lille del af hele vores liv i bestemte socialiteter – vi deltager ikke i familieforetagender hele tiden. Netop dette mindre forsøger vi også at tematisere ved at kalde nummeret ”veje i” for at fremhæve dette med, at mennesker træder ind, igennem og ud af socialiteter hele tiden (se også Dreier, 1999). Denne bevægelse, som ovenfor blev defineret som afgørende for skabelsen af socialiteten i det hele taget, bliver dermed også afgørende for den måde, mennesket tager sin form efter socialiteten, det indgår i (se også Rouse, 2007).

1. Indledning

Det gør en forskel for, hvem du er, om du går igennem skolen som en vinder eller en taber, en klovn eller en stille person, har mange venner eller ingen. Det var netop denne udfordring, som Helle Andersen og Sven Mørch, her i Psyke & Logos, allerede pegede på i år 2000, da de foretog en analyse af socialpsykologiens historie: ”Modernitetsudfordringen består i at etablere sig og samfundet i samme proces. Og der er ikke tvivl om, at dette er en kompliceret proces, som ikke umiddelbart peger på, at alt bare bliver til harmoni” (Andersen & Mørch, 2000, s. 411). Siden dengang er sociale og socialpsykologiske empiriske undersøgelser og teorier om deltagelse, personlighed og identitet blevet udviklet i et tæt samarbejde med praksisforskning. Artiklerne i dette nummer tilbyder empiriske og praksisforskningsbaserede eksempler og analyser af sådanne komplicerede processer.

2. Temanummerets artikler

Nummeret begynder med en empirisk artikel af Daniel Bjørnholt Kristensen med titlen *Sportsfællesskaber genbesøgt – erfaringer frem for færdigheder*, der udforsker sporten som et frirum frem for et præstationsrum. Dette gøres ved at sammenholde sportspsykologien og filosofi om frirummets væsen med et interview af en af Danmarks mest kendte sejlsportstrænere. Herigennem defineres frirummet som en aktivitet, hvor målet og det gjorte er sammenfaldende. Specifikt i denne kontekst kan sporten give erfaringer med nysgerrighed og glæden ved at give. Disse erfaringer gør noget ved deltagerens grundlæggende karakter, og sporten bliver derved et dannelsesrum – ikke som dets formål, men som en mulighed. Disse erfaringer bliver dog udfordret af en udelukkende instrumentel tilgang til sporten, hvor der er fokus på udvikling af kompetencer og optimering af egne præstationer. Frirummet bliver altså *muligt*, når vi har fokus på erfaringer frem for færdigheder.

I den anden artikel skriver Ingrid Onarheim Spjeldnæs og Rita Agdal om *Balansekunstnere på sociale nettverkssider – unge kvinder med migrasjonsbakgrunn og deres selvpresentasjoner*. Dette empiriske bidrag udforsker, hvordan disse unge kvinder håndterer sociale medier, hvor de skal vurdere information og potentielle betydninger i forhold til både venner, familie, lokale ungdomsmiljøer og transnationale netværk. Heraf fremgår det, at de vurderer anonymitet, synlighed og opslagets varighed, hvor de ofte strategisk skræddersyr deres opslag mod forskelligt publikum for at undgå, at noget, der gives til et publikum, ”lækker” ud til et andet, hvor det risikerer at have en anden betydning – begrebsliggjort som ”kontekstkollaps”. Med udgangspunkt i symbolsk interaktionisme argumenterer forfatterne for, at disse strategier fører til, at disse kvinders stemme ender med at have ringere synlighed i offentlige debatter, og dermed kan disse udfordringer og håndteringen af dem bidrage til reproduktion og forstærkning af marginaliseringsprocesser, både i forhold til køn og etnicitet.

Artikel tre, *Omsorg og risikovurderinger i daginstitutionen – når forældres omsorg og livsførelse tolkes som uvilje til samarbejde*, er skrevet af Crisстина Munck og Anja Marschall. Artiklen er en empirisk udforskning af, hvordan tidlig indsats og risikovurderinger i vuggestuen kan give ansatte et risikobevist blik, der får dem til at skifte fokus fra børns deltagelse i vuggestuen til hellere at fokusere på forældres omsorgshandlinger. Forfatterne diskuterer, hvordan denne risikobevisthed kan stå i vejen for samarbejdet mellem forældre og vuggestuen, fordi det at lede efter tegn på risiko kan stå i modsætning til at skabe tillidsrelationer til forældre. Der argumenteres for, at pædagoger, snarere end at have fokus på sikker viden og hurtig handling, skal få mere rum og mulighed til at stille sig nysgerrige over for forældres bevæggrunde og livsbetingelser.

Christopher Kehlet Ebbrecht er forfatteren bag den fjerde artikel, *At slå ihjel for at være til – den eksistentielle krise bag radikaliseringsmod voldelig ekstremisme*, der forsøger at samle radikaliseringslitteraturen i en teoretisk og praksisorienteret ramme ud fra den eksistentielle psykologi. Specifikt argumenteres der for, at radikaliseringsmod voldelig ekstremisme kan forstås som udtryk for en eksistentiel krise. Krisen består i en fejlslået håndtering eller manglende accept af eksistentielle vilkår, her døden, mening, isolation, frihed og identitet. Forfatteren viser i artiklens anden del, hvordan de bedst empirisk underbyggede teorier om motivationen bag radikaliseringsnetop omhandler sådanne eksistentielle kriser – om end disse kriser i sig selv ikke er nok, for at radikaliseringsmod voldelig ekstremisme finder sted, her er tilstedeværelsen af bestemte socialiteter også afgørende. Pointen er, at krisen gør disse socialiteter attraktive for personer. Afslutningsvist diskuteres det, hvordan dette kan bruges i forebyggende praksis og implementeres i en dansk kontekst.

Dette fører os over til behandlingsområdet med den femte artikel, *Evaluering af tværfaglig intervention til personer med længerevarende følger efter hjernerystelse – Aalborg Kommunes 'Tidlig Indsats'*, af Camilla

Vejle Sørensen, Nana Isberg Nielsen, Jonna Pólsdóttir Houen & Chalotte Glintborg. Denne præsenterer et kvalitetssikringsstudie af en indsats over for hjernerystelse inspireret fra GAIN og en biopsykosocial(itets) forståelse. Her skal hjernerystelsesramte tidligt i gang med gradvist at genoptage aktiviteter for at forebygge og/eller lindre vedvarende konsekvenser. Deltagerne beskrev et stort udbytte, og spørgeskemaresultaterne var lovende i forhold til oplevet nedgang i hjernerystelsessymptomer, psykisk belastning og træthed, om end der endnu var et stort omfang af symptomer efter behandlingen. Potentielle fejlkilder diskuteres, herunder manglen på kontrolgruppe, antallet af deltagere (29) og deres heterogene symptombillede. Studiet viser, hvordan forskning kan operationaliseres og tages i brug for at hjælpe personer med hjernerystelse tilbage til et liv i socialitet.

I den sjette artikel, *Mentaliseringsbaseret gruppeprogram for personer med borderline-personlighedsforstyrrelse og deres pårørende – en kvalitativ interviewundersøgelse med fokus på pårørendes oplevede udbytte*, bevæger vi os over i terapien, hvor Henriette Clausager Marquardsen, Klaus Nielsen og Mickey T. Kongerslev præsenterer et kvalitativt studie af pårørendes refleksioner over deres udbytte af et mentaliseringsforløb. Her beskriver pårørende, hvordan de havde fået en øget forståelse for og accept af deres familiemedlems ageren og var blevet bedre til at håndtere og forhindre potentielle konfliktsituationer med dem. Studiet bidrager med folks egne beskrivelser af, hvorfor og hvordan deres familiesocialitet er blevet bedre til at håndtere og inkludere deres medlemmer med diagnosticeret borderline – en diagnose særligt forbundet med relationelle vanskeligheder – efter et behandlingsprogram, der inkluderede pårørende.

I den syvende artikel udforsker Arne Vestergaard og Jakob Hassing Pedersen en type gruppesupervision – socioanalytisk – hvor fokus flyttes fra individet og over til gruppen og det socialt konstituerede grundlag for arbejdsfeltet under titlen *Undersøgelse af socialitet med socialitet – praksisforskning i socioanalytisk gruppesupervision*. Supervisionsformen beskrives som et bryllup mellem psykoanalysen og et kompleksitetsperspektiv på socialitet, hvor dette udforskes videre med udgangspunkt i forfatterens egen praksis, med det formål at videreudvikle tilgangen og praksis. Det er særligt socioanalytikkens evne til at arbejde med tavse, ubevidste og ellers oversete betydninger, der tages op og udforskes, hvilket afsluttes i den hypotese, at det er selve situationen (og ikke enkeltpersonerne i den), der skabes gennem at dele intentioner og have en delt opmærksomhed mod et fælles imaginært felt, der fører til supervisionen i socioanalytisk gruppesupervision. Der argumenteres for, at dette muliggør, at man som gruppe kan få et refleksivt forhold til de kulturelle kontekster, der gør professionelt arbejde muligt, hvor der nævnes de kollegiale, faglige, samfundsmæssige, organisatoriske og politiske socialitetskontekster. Det er altså selve det implicite grundlag, der begrunder og guider professionel praksis, som er genstand for ændring og refleksion, hvilket muliggør en transformation af den enkeltes efterfølgende praksis.

Nummerets tema afsluttes af Sarah Kierkegaard Jensen, Signe Düring, Line Keller Jensen og Klaus Nielsen, som tager fat i psykiatriens historie ud fra patienters fortællinger fra den ”Jydske Asyl” mellem 1860 og 1927, med særligt fokus på de breve, som ikke blev sendt ud af institutionen. Artiklen *’Abepaladset’ – mod en forståelse af patientstemmen i asyltidens sindssygebehandling* udforsker patientstemmen med udgangspunkt i Roy Porter og Rancière og særligt den konfliktuelle relation mellem lægernes og patienters forståelse og erfaringer. Forfatterne argumenterer for, at asylet havde en social orden – en bestemt socialitet – hvori mange af forfatterne til brevene ikke blev givet en position til at tale fra. Heraf beskriver brevene en oplevet uenighed og det ikke at kunne genkende sig selv som lidende, når du bliver givet den nye rolle som patient.

Nummerets sidste artikel, som ligger uden for temaet, har titlen *Traumets tid – et eksistenspsykologisk og kropsfænomenologisk perspektiv på dissociation* og er skrevet af Manon Kristensen og Anders Essom-Stenz. Artiklen argumenterer for, at traumatisk dissociation – særligt kendt inden for PTSD som en oplevelse af at stå uden for sig selv, tid og verden – kan forstås på baggrund af vores tidsbevidsthed og meningsdannelser. Artiklens formål er at udvide denne forståelse ved teoretisk at integrere en kropsfænomenologisk tidsbevidsthedsanalyse af dissociative oplevelser (både den originale oplevelse og senere genlevelser) med en forståelse af grundlæggende menneskelige eksistentialer – herunder særligt et fokus på meningsdannelse og integration. Det er særligt idéen om, at vores væren strækker sig mod fortiden, nutiden og fremtiden samtidigt – som et netværk af intentionel rettet-hed, der integreres i en meningsfuld kontinuitet – som de argumenterer for, er kompromitteret for traumeramte. Dette diskuteres, i forhold til hvordan det udfordrer meningsskabelse, hvilket breder sig til store dele af den traumeramtes liv.

Rigtig god fornøjelse.

REFERENCER

- Andersen, H. & Mørch, S. (2000). Socialpsykologiens verdener. *Psyke & Logos*, 21(1). <https://doi.org/10.7146/pl.v21i1.133631>.
- Dreier, O. (1999). Personal trajectories of participation across contexts of social practice. *Outlines. Critical Practice Studies*, 1(1), 5-32. <https://doi.org/10.7146/ocps.v1i1.3841>.
- Ingold, T. (2015). *The Life of Lines*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315727240>.
- Packer, M.J. (2011). *The Science of Qualitative Research*. Cambridge University Press.
- Rouse, J. (2007). Practice theory. I: S. Turner & M. Risjord (red.), *Philosophy of Anthropology and Sociology* (s. 639-681). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-044451542-1/50020-9>.